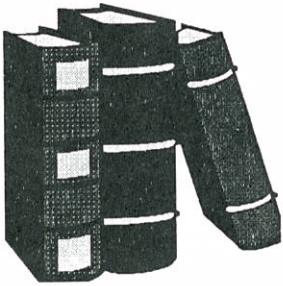

การตีความกฎหมาย

* มานิตย์ จิตต์จันทร์กลับ

ปัญหาเรื่องการตีความกฎหมาย เป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งในการบังคับใช้กฎหมาย หากตีความไม่ถูกต้อง ก็จะพาให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปโดยไม่ถูกต้องตามความมุ่งหมาย หรือตามเจตนารมณ์ของกฎหมายไปด้วย ทำให้เกิดผลในทางตรงกันข้าม คดีที่ควรชนะกลับเป็นแพ้ ที่ควรแพกลับเป็นชนะ ซึ่งอาจเกิดความเสียหายแก่บ้านเมือง หรือแก่ตัวบุคคลมากมาย สำหรับความเสียหายแก่ประเทศชาติ หรือบ้านเมืองนั้น อาจมีผลทำให้รัฐบาล (คณะรัฐมนตรี) ต้องพ้นจากตำแหน่งประเทศชาติอาจต้องผูกพันเป็นหนี้สินสถาบันการเงินทั้งใน และต่างประเทศ การบริหารราชการแผ่นดินเกิดความขัดข้อง ติดขัด ไม่สามารถดำเนินกิจการงานต่างๆ ให้เกิดประโยชน์แก่รัฐ หรือประชาชนโดยรวมได้โดยรวดเร็ว ส่วนความเสียหายส่วนบุคคล อาจมีผลถึงกับสิ้นชีวิต, สิ้นอิสรภาพ, เสื่อมเสียชื่อเสียงเกียรติยศ,

สิ้นอำนาจ, สูญเสียตำแหน่ง, สูญเสียทรัพย์สิน, หรือต้องตกเป็นบุคคลล้มละลาย ทั้งที่ความจริงไม่ควรจะได้รับผลเช่นนั้น และถ้าเป็นเช่นนั้นกฎหมายจะกลายเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมเสียเอง ดังนั้น จึงต้องทำความเข้าใจเรื่องการตีความให้ถูกต้อง ว่ามีหลักเกณฑ์และวิธีการอย่างไร และการอธิบายข้อกฎหมายนั้น คำนิยามความหมายของถ้อยคำ หรือคำศัพท์ในภาษาที่ทางราชการกำหนดให้ใช้ มีความสำคัญที่สุด โดยจะต้องใช้คำนิยามความหมายตามที่กฎหมายแต่ละฉบับ และพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 บัญญัติไว้ เป็นหลัก

การจะทำความเข้าใจเรื่องการตีความกฎหมาย เรื่องที่จะต้องทราบตามลำดับคือ

1. ความหมายของคำว่า “ตีความ
2. หลักเกณฑ์ในการตีความ

1. การตีความคืออะไร ?

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้คำนิยามความหมายของคำว่า “ตีความ” ไว้ว่า

“ตีความ”

(กฎ) ก. วิเคราะห์ ถ้อยคำ หรือ ข้อความ ในกฎหมาย นิติกรรม สัญญา หรือ เอกสารอื่นๆ ที่มีปัญหาสงสัย หรือที่มีความหมาย ไม่ชัดเจน เพื่อกำหนดความหมายอันแท้จริง ของ ถ้อยคำ หรือข้อความนั้นๆ เช่น ตีความกฎหมาย

คำศัพท์ที่ควรทราบ

“วิเคราะห์” ก. ไคร่ครวญ, คิดย้อนกลับทำซ้ำอีกเพื่อให้แม่นยำ, แยกออกเป็นส่วนๆ

“คำ” น. เสียงพูด เสียงพูด หรือลายลักษณ์อักษร ที่เขียน หรือพิมพ์เพื่อแสดงความคิด โดยปรกติถือว่าเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดที่มีความหมายในตัว, ใช้ประกอบหน้าคำอื่น มีความหมายเช่นนั้น เช่น คำนาม คำกริยา คำพูด

“กล่าว” ก. บอก แจ้ง พูด เช่น กล่าวคำเท็จ

“ถ้อยคำ” น. หมายความว่า คำที่กล่าว

“ข้อความ” น. เนื้อความตอนหนึ่งๆ ใจความสั้นๆ ของเรื่อง

เหตุใดจึงต้องมีการตีความ ?

การที่ต้องมีการตีความ ก็เนื่องจาก ถ้อยคำ หรือข้อความ ในเอกสารต่างๆ ได้แก่ กฎหมาย นิติกรรม สัญญา หรือเอกสารอื่นๆ มีความหมายไม่ชัดเจน หรือที่มีปัญหาสงสัย หรือที่มีข้อโต้แย้งกัน จนหาข้อยุติไม่ได้ จึงต้องมีการตีความ เพื่อกำหนด

ความหมายอันแท้จริงของถ้อยคำ หรือข้อความนั้นๆ

สาเหตุที่มีข้อโต้แย้งกัน มีหลายประการ เช่น

1. ถ้อยคำ ในภาษาไม่อาจเขียนอธิบายเพื่อสื่อความหมาย ให้ทราบความประสงค์ที่แท้จริงของบุคคล หรือบรรยายให้ทราบถึงลักษณะอาการที่แสดงออกของบุคคล ได้ละเอียดตรงกับความจริงได้ทุกกรณี และทุกเรื่อง จึงทำให้เกิดมีการแปลความหมาย หรือตีความแตกต่างกันไปตามความคิด และความเห็นของแต่ละคน

2. ถ้อยคำ ที่เขียนไว้ อาจมีความหมายได้หลายความหมาย หรือหลายนัย

3. คนที่อยู่ต่างภาค ต่างท้องถิ่นกันมีภาษาพูดต่างกัน ต่างเข้าใจความหมายของถ้อยคำ คำเดียวกัน แตกต่างกัน ต่างโต้แย้งกัน และไม่มีทางหาข้อยุติได้

4. การมีความรู้ ความเข้าใจ ภาษาไทยตามหลักไวยากรณ์แตกต่างกัน

5. การไม่ทราบคำนิยาม หรือความหมายที่ถูกต้องของภาษาไทย ที่เป็นภาษาราชการ

6. ไม่เข้าใจกฎหมาย

7. เข้าใจกฎหมายดี แต่สร้างเข้าใจไปอีกอย่างหนึ่ง เพื่อประโยชน์ของตนเอง หรือพวกพ้อง

อธิบาย

ตัวอย่าง ของถ้อยคำคำเดียวกัน เขียนตัวสะกดเหมือนกัน เปล่งเสียงเหมือนกัน แต่มีความหมายต่างกันมาก เช่น

“สัวม” น. ที่ถ่ายอุจจาระปัสสาวะ
น. (ถิ่น-อีสาน) ห้องนอน

ตัวอย่าง ของข้อความที่มีความหมายไม่
ชัดเจน หรือมีปัญหาสงสัย

การที่ข้อความมีความหมายไม่ชัดเจน หรือ
มีปัญหาสงสัยอาจเนื่องมาจากผู้เขียน หรือผู้พิมพ์
เขียน หรือพิมพ์ผิด เข้าใจความหมายของถ้อยคำ
ผิดจากที่ทางราชการกำหนดไว้ เว้นวรรคระหว่าง
คำ หรือระหว่างประโยคไม่ถูกต้อง เช่น

กรณีเว้นวรรคไม่ถูกต้อง

ปัจจุบันนี้ คนไทยเราส่วนมากเขียนหนังสือ
ติดกันเป็นพืด ไม่มีเว้นระหว่างคำ และไม่มี
เว้นวรรคระหว่างประโยค ผู้อ่านจะต้องอ่านแล้ว
เว้นวรรคเอาเอง ดังนั้นหากอ่านเว้นวรรคต่างที่กัน
ความหมายก็จะแตกต่างกันไป เช่น

ข้อความว่า “ข้าหมาขำกินหมดแล้ว” หาก
เขียนเว้นวรรคต่างที่กันความหมายจะแตกต่างกัน
เป็นตรงกันข้าม คือ

ข้า หมาขำ กินหมดแล้ว หมายความว่า
หมาของข้า กินข้าหมดแล้ว

ข้าหมา ขำ กินหมดแล้ว หมายความว่า
ข้าหมา กิน ข้าหมา หมดแล้ว

ข้อความว่า “ยานี้ดีกินแล้วแข็งแรงไม่มี
โรคภัยเบียดเบียน” ถ้าเขียนเว้นวรรคต่างที่กัน
ความหมายก็จะแตกต่างกัน คือ

ยานี้ดี กินแล้วแข็งแรง ไม่มีโรคภัย
เบียดเบียน หมายความว่า ยานี้ดี กินแล้วมีความ
แข็งแรง และทำให้ไม่มีโรคภัยเบียดเบียนร่างกาย

ยานี้ดี กินแล้วแข็งแรง ไม่มีโรคภัย
เบียดเบียน หมายความว่า ยานี้ดี กินแล้วแข็งแรงไม่
บอกว่าอะไรแข็งแรง แล้วยังทำให้ไม่มีแรง และยังมี
โรคภัยมาเบียดเบียนร่างกายอีกด้วย

หลักเกณฑ์ในการตีความ

การตีความ ต้องตีความตามหลักเกณฑ์ที่
กฎหมายบัญญัติไว้ มิใช่ต่างคนต่างตีความ ตาม
ความเห็น และความคิดของตน

กฎหมายที่บัญญัติหลักเกณฑ์เรื่องการตี
ความ ได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
ซึ่งกำหนดเรื่องการตีความไว้ 3 ประการ คือ

1. การตีความกฎหมาย (มาตรา 4)
2. การตีความแสดงเจตนา (มาตรา 171)
3. การตีความสัญญา (มาตรา 368)

1. การตีความกฎหมาย

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
มาตรา 4 บัญญัติว่า

มาตรา 4 กฎหมายนั้น ต้องใช้ ในบรรดา
กรณีซึ่งต้องด้วยบทบัญญัติใดๆ แห่งกฎหมาย
ตามตัวอักษร หรือตามความมุ่งหมาย ของบท
บัญญัตินั้นๆ

เมื่อไม่มีบทกฎหมายที่จะยกมาปรับคดีได้
ให้วินิจฉัยคดีนั้นตามจารีตประเพณีแห่ง
ท้องถิ่น ถ้าไม่มีจารีตประเพณีเช่นนั้น ให้
วินิจฉัยคดีอาศัยเทียบบทกฎหมายที่ใกล้เคียง
อย่างยิ่ง และถ้าบทกฎหมายเช่นนั้นไม่มีด้วย
ให้วินิจฉัยตามหลักกฎหมายทั่วไป

บทบัญญัติในวรรคหนึ่ง หมายความว่า เมื่อมีกฎหมายที่จะยกมาปรับแก้คดีได้ การตีความกฎหมายจะต้องเริ่มต้นด้วยการตีความตามถ้อยคำที่เป็น ตัวอักษร ก่อน เนื่องจากตัวอักษร หรือตัวหนังสือ คือเครื่องหมายที่ใช้ขีดเขียนแทนเสียง หรือคำพูด และได้มีการกำหนดคำนิยามความหมายกันไว้ เพื่อให้เข้าใจความหมายตรงกัน และเป็นหลักฐานที่สามารถตรวจพบและอ้างอิงได้ เมื่ออ่านถ้อยคำที่เป็นตัวอักษร หรือตัวหนังสือ และแปลความหมายตามตัวอักษรแล้วยังหาความหมายที่ชัดเจนไม่ได้ หรือยังมีความเห็นไม่ลงรอยกัน จนเป็นที่ยุติได้ จึงค่อยไปพิจารณาถึง ความมุ่งหมาย ของบทบัญญัตินั้นๆ

การตีความตามตัวอักษร จะต้องแปลความหมาย หรือหาคำนิยามความหมายของถ้อยคำ ตามที่ทางราชการกำหนดไว้ เนื่องจาก กฎหมายเขียนไว้ หรือบัญญัติไว้ด้วย ภาษาราชการ ไม่ได้เขียนด้วยภาษาปาก หรือภาษาพูด หรือภาษาท้องถิ่น

ภาษาราชการ คือ ภาษาที่ทางราชการบัญญัติไว้ มี 2 ประเภทคือ

(1) คำศัพท์ที่ทางราชการบัญญัติไว้ เพื่อใช้ในทางราชการ และทางโรงเรียน เพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งสามารถค้นหาคำนิยามความหมายที่เป็น ภาษาราชการ ได้จากหนังสือ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ซึ่งเป็นหนังสือสำหรับค้นความหมายของถ้อยคำที่เรียงลำดับตัวอักษร ที่ราชบัณฑิตยสถาน จัดทำและพิมพ์ขึ้น และได้มีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง ระเบียบการใช้ตัวสะกด ลงวันที่ 22 เมษายน

2526 ให้ทางราชการ และทางโรงเรียนใช้สะกดตามระเบียบดังกล่าว, (ดูได้ที่หลังปกหนังสือ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน)

(2) บทวิเคราะห์ศัพท์ หรือคำนิยามในกฎหมาย เป็นคำศัพท์ที่กฎหมายแต่ละฉบับ ได้บัญญัติขึ้นไว้ เพื่อใช้ในกฎหมายแต่ละฉบับเป็นการเฉพาะ ซึ่งถือได้ว่าเป็นภาษาราชการเช่นเดียวกัน ซึ่งจะอยู่ในภาคแรก หรือส่วนแรกของกฎหมาย และจะอยู่ในมาตราแรกๆ เช่น ในภาค 1 ลักษณะ 1 มาตรา 1 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, และมาตรา 2 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, ถ้าความหมายตามที่บัญญัติไว้ในพจนานุกรม แตกต่างกับความหมายที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย ต้องถือความหมายตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

ความหมายของถ้อยคำตามตัวอักษร จึงมีความสำคัญที่สุด ถ้าเราไม่รู้อความหมายที่ถูกต้องของคำศัพท์ภาษาไทย ที่เป็นภาษาราชการ แต่ละคำ ที่เขียนเรียงกันไว้เป็นข้อความ เป็นประโยค เป็นวรรค ตามหลักไวยากรณ์ เราก็ไม่สามารถทราบความหมายที่ถูกต้องแท้จริงได้ และเป็นการแน่นอนว่าเราไม่อาจทราบถึง ความมุ่งหมาย ที่แท้จริงของบทบัญญัตินั้น ๆ ได้ และทำให้เราไม่สามารถตีความกฎหมาย อย่างถูกต้องได้

ความมุ่งหมายของกฎหมายคืออะไร ?

“มุ่งหมาย” หมายความว่า เจาะจง, ตั้งใจเฉพาะ, เจตนารมณ์

ความมุ่งหมายของกฎหมาย จึงหมายความว่า ความตั้งใจเฉพาะ หรือเจตนารมณ์ในการบัญญัติกฎหมายนั่นเอง

เราจะหาเจตนารมณ์ในการบัญญัติกฎหมายได้จากที่ใด ?

การค้นหาเจตนารมณ์ในการบัญญัติกฎหมาย มิใช่เอามาจากความเห็นของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นผู้ร่างกฎหมาย หรือกรรมการร่างกฎหมาย หรือสมาชิกรัฐสภา คนใดคนหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เพราะความเห็นดังกล่าว ยังไม่มีการยอมรับกันจนเป็นที่ยุติ ดังบทบัญญัติที่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือในพระราชบัญญัติต่างๆ เนื่องจากร่างกฎหมายที่ได้ทำการร่างกันขึ้นมาแล้วนั้น มิใช่กฎหมายที่ทุกคนจะต้องถือตาม ยังจะต้องผ่านกระบวนการในการบัญญัติกฎหมาย อีกหลายขั้นตอน ตามระบบรัฐสภา จึงจะประกาศใช้เป็นกฎหมายได้

นอกจากนี้ อาจเป็นไปได้ว่า ข้อความประโยคเดียวกัน หรือถ้อยคำ คำเดียวกัน ผู้ร่างกฎหมาย กับสมาชิกรัฐสภา มีความเข้าใจไม่เหมือนกัน ดังนั้นการหาเจตนารมณ์ หรือความมุ่งหมายของกฎหมาย จะต้องหาจากหลักฐานที่เป็นทางการและมีกฎหมายรับรอง เช่น จากชื่อของกฎหมาย หรือชื่อของพระราชบัญญัติ, ข้อความในพระราชบัญญัติให้ใช้กฎหมายแต่ละฉบับ, บทบัญญัติทั่วไป หรือข้อความเบื้องต้นในกฎหมายแต่ละฉบับ ซึ่งจะอยู่ในมาตราแรกๆ ของพระราชบัญญัติ, คำปรารภในการบัญญัติกฎหมาย, หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติแต่ละฉบับ, และบท

บัญญัติในกฎหมายฉบับอื่นที่เกี่ยวข้องกัน หรือสัมพันธ์กัน หรือที่มีกระบวนการต่อเนื่องกัน หรือกล่าวถึงกระบวนการ หรือข้อความในกฎหมายฉบับอื่น ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ก็ต้องบันทึกไว้เป็นตัวหนังสือเช่นเดียวกัน จะเอามาจากคำพูดของคนใดคนหนึ่งไม่ได้

ชื่อของกฎหมาย บ่งบอกถึงเจตนารมณ์ในการบัญญัติกฎหมายได้ส่วนหนึ่ง เช่น

กฎหมายแพ่ง คือกฎหมายที่วางระเบียบความเกี่ยวพันระหว่างบุคคล เกี่ยวกับสถานภาพ สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบตามกฎหมาย

กฎหมายพาณิชย์ คือกฎหมายที่วางระเบียบความเกี่ยวพันทางการค้า หรือธุรกิจระหว่างบุคคล

กฎหมายอาญา คือกฎหมายที่กำหนดลักษณะของการกระทำที่ถือว่าเป็นความผิดและกำหนดบทลงโทษทางอาญา สำหรับความผิดนั้น.

กฎหมายที่สัมพันธ์ หรือเกี่ยวพันกัน หรือมีกระบวนการต่อเนื่องกัน ได้แก่ กฎหมายสารบัญญัติ กับ กฎหมายวิธีสบัญญัติ จะต้องใช้ประกอบกันจึงจะมีสภาพบังคับ เช่น ประมวลกฎหมายอาญา หากไม่มีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาใช้บังคับ ก็ไม่สามารถดำเนินการเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามที่กฎหมายอาญา บัญญัติไว้

กฎหมายที่มีการกล่าวถึงกระบวนการในกฎหมายฉบับอื่น เช่น กฎหมายรัฐธรรมนูญ กล่าวอ้างถึง การพิจารณาพิพากษา และการลงโทษในคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ

อาญา การตีความรัฐธรรมนูญ จึงต้องนำบทบัญญัติในกฎหมายอาญา และกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาพิจารณาประกอบด้วย ว่าโทษคืออะไร การลงโทษคืออะไร จำคุกหมายถึงอะไร หมายจำคุกคืออะไร คำพิพากษาคืออะไร อำนาจของศาลหน้าที่ของศาล เขตอำนาจศาล ผลของคำพิพากษาระดับชั้นตอนในการบังคับคดีตามคำพิพากษาคืออาญา ฯลฯ

2. การตีความการแสดงเจตนา

มาตรา 171 ในการตีความการแสดงเจตนา นั้น ให้มุ่งถึงเจตนาอันแท้จริงยิ่งกว่าถ้อยคำสำนวน หรือตัวอักษร

“เจตนา” หมายความว่า ตั้งใจ, จงใจ, มุ่งหมาย.

ปัญหาจึงอยู่ที่ เราจะทราบถึงเจตนา หรือความตั้งใจ หรือความจงใจ หรือความมุ่งหมายอันแท้จริงได้อย่างไร ซึ่งคงจะต้องพิจารณาจากองค์ประกอบต่างๆ หลายองค์ประกอบด้วยกัน เช่น การกระทำที่แสดงออก ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของเรื่องนั้นๆ จารีตประเพณีแห่งท้องถิ่น สถานภาพของคู่กรณี สถานการณ์ของบ้านเมือง เป็นต้น

การตีความสัญญา

มาตรา 368 สัญญานั้น ท่านให้ตีความตามความประสงค์ในทางสุจริต โดยพิเคราะห์ถึงปกติประเพณีด้วย

“ประเพณี” หมายความว่า สิ่งที่ยอมรับประพฤติปฏิบัติสืบๆ กันมา จนเป็นแบบแผนขนบธรรมเนียม หรือจารีตประเพณี

ตัวอย่างการตีความ

การตีความรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 216 (4)

มาตรา 216 ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเป็นการเฉพาะตัวเมื่อ (4) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก

สิ่งที่จะต้องตีความ คือ ความหมายของข้อความว่า “ต้องคำพิพากษาให้จำคุก” ข้อความดังกล่าว เป็นข้อความที่กล่าวถึง กระบวนพิจารณาในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การตีความจึงต้องนำกฎหมายอาญา และกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาพิจารณาประกอบด้วย

การตีความจึงต้องเริ่มต้นด้วยการตีความตามตัวอักษรก่อน เพราะตัวอักษรเป็นเครื่องหมายที่ใช้ขีดเขียนแทนเสียง หรือคำพูด เพื่อบอกให้ทราบ หรือสื่อความหมายให้ทราบ ถึงความมุ่งหมายของข้อความนั้น และคำนิยามความหมาย ก็ต้องถือตามที่ทางราชการกำหนดไว้ มิใช่ต่างคนต่างให้คำนิยามตามความคิดความเห็นของตนเอง

คำศัพท์ที่ควรทราบ

“ต้อง” ก. หมายความว่า ถูก

“ถูก” เป็นคำช่วยกริยา แสดงว่า ประธานของประโยคเป็นผู้ถูกทำ

“คำพิพากษา” หมายความว่า คำวินิจฉัยชี้ขาดตัดสินของศาล “คำพิพากษาคืออาญาต้องมีข้อสำคัญ ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 186)

"ให้" เป็น คำช่วยกริยา บอกความบังคับ เช่น ให้ทำ, ให้ไป, ให้จำคุก.

"จำคุก" ก. หมายความว่า ลงโทษด้วยวิธีซึ่ง "ซึ่ง" หมายความว่า กักขัง, เก็บตัวไว้ใน สถานที่จำกัด.

"คุก" หมายความว่า เรือนจำ, ที่ขังนักโทษ
"โทษ" หมายความว่า มาตรการที่กฎหมาย กำหนดไว้สำหรับลงโทษ แก่ผู้กระทำความผิด อาญา ได้แก่ 1. ประหารชีวิต 2. จำคุก 3. กักขัง 4. ปรับ 5. ริบทรัพย์สิน (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18)

"ลงโทษ" ก. หมายความว่า ทำโทษ
ข้อความว่า"ต้องคำพิพากษาให้จำคุก" จึง หมายความว่า ถูกศาลพิพากษาชี้ขาดว่า เป็นผู้ กระทำความผิดกฎหมายอาญา และมีคำสั่งให้ลง โทษจำคุก โดยจะกำหนดโทษจำคุกไว้ในคำ พิพากษาด้วย ซึ่งจะกำหนดไว้เป็นปี เป็นเดือน หรือเป็นวัน

ผลของการที่ศาลมีคำพิพากษาให้จำคุก เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาให้จำคุกจำเลย แล้ว จำเลยจะต้องถูกบังคับคดี โดยการควบคุมตัว เอาไปกักขังไว้ในเรือนจำ การจะควบคุมตัวจำเลย ไปจำคุก จะต้องมีกฎหมายกำหนด กระบวนการ เพื่อดำเนินการอันเป็นขั้นตอนหลังคำพิพากษาอีก จึงจะถือได้ว่าการลงโทษจำคุก จำเลย ซึ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้ บัญญัติเรื่องกระบวนการดังกล่าวไว้ว่า

มาตรา 74 ภายใต้อำนาจแห่งมาตรา 73 และมาตรา 185 วรรค 2 เมื่อผู้ใดต้องคำพิพากษา

ให้จำคุก หรือประหารชีวิต หรือจะต้องจำคุกแทน ค่าปรับ ให้ศาลออกหมายจำคุก บุคคลผู้นั้นไว้

"หมายจำคุก" คือ หมายอาญา ประเภท หนึ่ง ซึ่งหมายถึง หนังสือของการของศาล ซึ่งออก ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา สั่งให้เจ้าหน้าที่ ทำการจำคุกจำเลย หรือนักโทษ (ควบคุมตัวจำเลยไปกักขังไว้ในเรือนจำ)

บทบัญญัติ มาตรา 74 ดังกล่าว เป็นบท บังคับให้ศาลต้องดำเนินการ ต่อจากการพิพากษา ให้จำคุกบุคคลใดแล้ว จะต้องต้องมีหน้าที่ ออก หมายจำคุก บุคคลผู้นั้นไว้

เมื่อศาลออกหมายจำคุกแล้ว หมายจำคุก นั้นจะถูกส่งไปให้เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ดำเนินการ นำตัวบุคคลผู้นั้น (จำเลย) ไปจำคุก (กักขังไว้ใน เรือนจำ) (ดูข้อความในหมายจำคุก เมื่อคดีถึง ที่สุด)

หมายจำคุก จึงเป็นหลักฐาน ตามกฎหมาย แสดงว่า ศาลได้มีคำพิพากษาให้จำคุก จำเลย

หากศาลไม่ได้ออกหมายจำคุกบุคคลใด ก็ ถือไม่ได้ว่า บุคคลนั้นต้องคำพิพากษาให้จำคุก

การบังคับตามคำพิพากษา
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 246 บัญญัติว่า

มาตรา 245 ภายใต้อำนาจแห่งมาตรา 246, 247, 248 เมื่อคดีถึงที่สุดแล้ว ให้บังคับคดีโดยไม่ชักช้า ศาลชั้นต้น มีหน้าที่ต้องส่งสำนวนคดีที่ พิพากษาให้ลงโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอด ชีวิต ไปยังศาลอุทธรณ์ ในเมื่อไม่มีการอุทธรณ์

คำพิพากษานั้น และคำพิพากษาเช่นว่านี้จะยังไม่ถึงที่สุด เว้นแต่ศาลอุทธรณ์จะได้พิพากษายืน

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 33 บัญญัติว่า

มาตรา 33 ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหา หรือจำเลยไม่มีความผิด

ก่อนมีคำพิพากษา อันถึงที่สุด แสดงว่าบุคคลใด ได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

บทบัญญัติดังกล่าวชี้ให้เห็น อย่างชัดเจนว่า ก่อนมีคำพิพากษานันถึงที่สุด ของศาลยังถือไม่ได้ว่าบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิด ศาลก็ตี เจ้าพนักงานอื่นใดที่เกี่ยวข้องก็ตี จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

เมื่อศาลชั้นต้นพิพากษาว่าจำเลยมีความผิด และเห็นว่าจำเลยควรได้รับโทษจำคุก ศาลก็จะกำหนดโทษจำคุกไว้ ในคำพิพากษาเมื่อศาลอ่านคำพิพากษาแล้ว การบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาล ศาลจะต้องออกหมายจำคุกจำเลย เพื่อส่งให้เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ควบคุมตัวจำเลยไปกักขังไว้ในเรือนจำ แต่ในระหว่างที่คำพิพากษายังไม่ถึงที่สุด ศาลจะออก หมายชั่วคราวอุทธรณ์ฎีกา ซึ่งเป็นหมาย สีเหลืองไว้ก่อน เมื่อคำพิพากษาถึงที่สุด ศาลถึงจะออกหมายจำคุกเมื่อคดีถึงที่สุด ซึ่งเป็นหมายสีแดง เมื่อมีหมายจำคุกเมื่อคดีถึงที่สุดแล้ว จึงถือได้ว่าจำเลยต้องคำพิพากษาให้จำคุกแล้ว และสามารถปฏิบัติต่อจำเลย ในฐานะเป็นผู้กระทำความผิดได้.

หมายเหตุ

หมายชั่วคราวอุทธรณ์ฎีกา ไม่ถือว่าเป็นหมายที่ศาลสั่งให้ ผู้บัญชาการเรือนจำ ลงโทษจำคุกจำเลย เพราะในหมายดังกล่าว ใช้ข้อความว่า "เพราะฉะนั้น ให้ผู้บัญชาการเรือนจำ ชัง.....จำเลย ไว้ในระหว่างอุทธรณ์ฎีกา....." ไม่ได้ใช้คำอย่างเดียวกับในหมายจำคุกเมื่อคดีถึงที่สุด (หมายแดง) ว่า "เพราะฉะนั้น ให้ผู้บัญชาการเรือนจำ จำคุก.....จำเลย ไว้ตามหมายนี้ เมื่อครบกำหนดโทษแล้วให้ปล่อยตัวไปทันที

ข้อกฎหมายที่ยืนยันว่าในกรณีที่มีการควบคุมตัวจำเลยไว้ในระหว่างอุทธรณ์ฎีกานั้นไม่ถือว่าเป็นการลงโทษจำคุกจำเลย คือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 73

มาตรา 73 คดีใดอยู่ระหว่างอุทธรณ์ฎีกา ถ้าจำเลย ต้องควบคุม หรือ ชัง มาแล้วเท่ากับหรือเกินกว่า กำหนด จำคุก หรือกำหนดจำคุก แทนตามคำพิพากษา ให้ศาลออกหมายปล่อยจำเลย เว้นแต่จะเห็นสมควรเป็นอย่างอื่น ในกรณีที่โจทก์ อุทธรณ์ฎีกาในทำนองขอให้เพิ่มโทษ

คำพิพากษาถึงที่สุดเมื่อไร ?

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ไม่ได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะ จึงต้องนำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 147 บัญญัติว่า

มาตรา 147 คำพิพากษา หรือคำสั่งใด ซึ่งตามกฎหมาย จะอุทธรณ์ฎีกา หรือขอให้พิจารณาใหม่ไม่ได้นั้น ให้ถือว่าเป็นที่สุด ตั้งแต่วันที่ได้อ่านเป็นต้นไป.

คำพิพากษา หรือคำสั่งใด ซึ่งอาจอุทธรณ์ฎีกา หรือมีคำขอให้พิจารณาใหม่ได้นั้น ถ้ามิได้อุทธรณ์ ฎีกา หรือร้องขอให้พิจารณาใหม่ ภายในเวลาที่กำหนดไว้ ให้ถือว่าเป็นที่สุดตั้งแต่ระยะเวลาเช่นว่านั้นได้สิ้นสุดลง ถ้าได้มีอุทธรณ์ ฎีกา หรือมีคำขอให้พิจารณาใหม่ และศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกา หรือศาลชั้นต้น ซึ่งพิจารณาคดีเรื่องนั้นใหม่ มีคำสั่งให้จำหน่ายคดีเสีย จากสารบบความตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 132 คำพิพากษา หรือคำสั่งเช่นว่านั้น ให้ถือว่าเป็นที่สุด ตั้งแต่วันที่มิคำสั่งให้จำหน่ายคดีจากสารบบความ.

คู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด อาจยื่นคำขอต่อศาลชั้นต้น ซึ่งพิจารณาคดีนั้น ให้ออกไปสำคัญแสดงว่าคำพิพากษาหรือคำสั่งในคดีนั้นได้ถึงที่สุดแล้ว

การอุทธรณ์ฎีกา

อุทธรณ์ หมายความว่า ยื่นฟ้อง หรือยื่นคำร้อง ต่อศาลสูง คัดค้านคำพิพากษา หรือคำสั่งของศาลชั้นต้น

ฎีกา หมายความว่า การคัดค้าน คำพิพากษา หรือคำสั่ง ศาลอุทธรณ์ ที่คู่ความยื่นต่อศาลชั้นต้น เพื่อเสนอให้ศาลฎีกา พิจารณา พิพากษา หรือวินิจฉัยชี้ขาด

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
มาตรา 193 บัญญัติว่า

มาตรา 193 คดีอุทธรณ์ คำพิพากษา หรือคำสั่งศาลชั้นต้นในข้อเท็จจริง และข้อกฎหมาย ให้อุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ เว้นแต่ จะถูกห้ามอุทธรณ์โดย ประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น

อุทธรณ์ทุกฉบับ ต้องระบุข้อเท็จจริงโดยย่อ หรือข้อกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิงเป็นลำดับ

การที่กฎหมายบัญญัติเรื่องอุทธรณ์ฎีกาไว้เช่นนี้ แสดงว่า กฎหมายถือว่า การอุทธรณ์และฎีกา เป็นสิทธิของคู่ความ สิทธิจะหมดไป หรือน้อยลง ก็ต่อเมื่อมีกฎหมายบัญญัติจำกัดสิทธิไว้ (รัฐธรรมนูญฯ มาตรา 29) ดังนั้น เมื่อศาลชั้นต้นพิพากษาว่าจำเลยมีความผิด และสั่งให้ลงโทษจำเลย จำเลยย่อมมีสิทธิที่จะยื่นอุทธรณ์ คัดค้านหรือโต้แย้ง คำพิพากษา หรือคำสั่งของศาลชั้นต้นได้ ตามบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว

เมื่อจำเลยมีสิทธิ และได้ใช้สิทธิ อุทธรณ์แล้ว คำพิพากษา หรือคำสั่งของศาลชั้นต้นจึงยังไม่ถึงที่สุด ศาลจะออกหมายจำคุกเมื่อคดีถึงที่สุดและบังคับคดีตามคำพิพากษา หรือคำสั่งของศาลชั้นต้นทันทีไม่ได้ และจะปฏิบัติต่อจำเลย เสมือนเป็นผู้กระทำความผิดไม่ได้

การบังคับให้รัฐมนตรีที่ศาลชั้นต้น มีคำพิพากษามีความผิด และมีคำสั่งให้ลงโทษจำคุก แต่คดียังไม่ถึงที่สุด ถือได้ว่าเป็นการปฏิบัติต่อรัฐมนตรีท่านนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดแล้ว เป็นการต้องห้าม ตามมาตรา 33 เนื่องจากกฎหมายให้สิทธิที่จะยื่นอุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษาของศาลชั้นต้นได้อยู่ อันเป็นสิทธิตามกฎหมายย่อมได้รับความคุ้มครอง

หมายเหตุ

เมื่อได้พิจารณาข้อกฎหมาย และเหตุผลที่ได้หยิบยกขึ้นมาอธิบายดังกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่า แม้กฎหมายจะใช้ข้อความว่า "ต้องคำพิพากษาให้จำคุก" ก็มีความหมายเช่นเดียวกับข้อความว่า "ต้องคำพิพากษา ถึงที่สุด ให้จำคุก" เพราะกระบวนการพิจารณาที่ตามมาภายหลังจากศาลมีคำพิพากษาให้จำคุกจำเลยแล้ว การออกหมายจำคุกที่ดี การปฏิบัติต่อจำเลยเสมือนเป็นผู้กระทำผิด ก็ดี การบังคับคดีตามคำพิพากษาก็ดี กฎหมายมีบทบัญญัติบังคับไว้ว่า จะกระทำได้อีกต่อเมื่อคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วเท่านั้น

มีปัญหาที่จะต้องตีความต่อไปอีกว่า ถ้าศาลพิพากษาว่ารัฐมนตรีมีความผิดกฎหมายอาญาฐานใดฐานหนึ่ง และศาลเพียงแต่กำหนดโทษที่จะลงไว้ว่าเป็นโทษจำคุกและโทษปรับแต่ให้การลงโทษจำคุกไว้ภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ยังไม่สั่งให้ลงโทษจำคุกในการกระทำผิดครั้งนี้ คงลงโทษปรับสถานเดียว รัฐมนตรีท่านนั้นจะต้องพ้นจากตำแหน่ง ตามมาตรา 216 (4) หรือไม่ ?

การตอบคำถามเรื่องนี้ คงจะต้องทำความเข้าใจเรื่องการรอลงโทษจำคุก ว่าการรอลงโทษคืออะไร มีหลักเกณฑ์ตามกฎหมายอย่างไร

การรอลงโทษ

การรอลงโทษคืออะไร ?

เรื่องการรอลงโทษ เป็นบทบัญญัติ ในประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1 ลักษณะ 1 หมวด 3 ส่วนที่ 3 (มาตรา 56)

มาตรา 56 ผู้ใดกระทำความผิด ซึ่งมีโทษจำคุก และในคดีนั้น ศาลจะลงโทษจำคุก ไม่เกินสองปี ถ้าไม่ปรากฏว่า ผู้นั้นได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรือปรากฏว่าได้รับโทษจำคุกมาก่อน แต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ เมื่อศาลได้คำนึงถึง อายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของผู้นั้น หรือสภาพความคิด หรือเหตุอื่น อันควรปรานีแล้ว เห็นเป็นการสมควร ศาลจะพิพากษาว่าผู้นั้นมีความผิด แต่รอลงกำหนดโทษไว้ หรือกำหนดโทษ แต่รอลงโทษไว้แล้วปล่อยตัวไป เพื่อให้โอกาสผู้นั้นกลับตัวภายในระยะเวลาที่ศาลจะได้กำหนด แต่ต้องไม่เกินห้าปี นับแต่วันที่ศาลพิพากษา โดยจะกำหนดเงื่อนไข เพื่อคุมประพฤติของผู้นั้นด้วยหรือไม่ก็ได้

เงื่อนไข.....

ถ้อยคำที่ควรพิจารณา

"รอ" หมายความว่า ยับยั้ง หยุดไว้ พักไว้ ชงกอยู่

"ลงโทษ" หมายความว่า ทำโทษ

"โทษ" หมายความว่า มาตรการที่กฎหมายกำหนดไว้ สำหรับลงโทษ แก่ผู้กระทำความผิดอาญา ได้แก่ การประหารชีวิต, การจำคุก, การกักขัง, การปรับ, และการริบทรัพย์สิน

"กำหนด" หมายความว่า ตราไว้ หมายถึง ตั้งไว้

"กำหนดโทษ" หมายความว่า ตั้งโทษไว้ เช่น กำหนดโทษ จำคุก 6 เดือน และปรับ 50,000 บาท

ในกรณีที่ศาลมีดุลพินิจ รอการลงโทษ จำเลย หมายความว่า ศาลได้พิจารณาแล้วเห็นว่า จำเลยได้กระทำความผิดกฎหมายอาญา และศาล ได้พิจารณาข้อมูลในเรื่องที่เกี่ยวกับจำเลย ตามที่ กฎหมายอาญา มาตรา 56 กำหนดไว้ ได้แก่ อายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และ สิ่งแวดล้อมของผู้นั้น หรือสภาพความผิด หรือเหตุ อื่นอันควรปรานีแล้ว ศาลเห็นว่า การกระทำความ ผิดของจำเลยครั้งนี้ จำเลยยังไม่ควรได้รับโทษถึง จำคุก ควรให้รอการลงโทษจำคุกไว้ก่อน ในกรณี เช่นนี้ กฎหมายกำหนดวิธีการบังคับศาลไว้ว่า ให้ ศาล กำหนดโทษที่จะลงโทษ แก่จำเลยและมี คำสั่งให้รอการลงโทษไว้ก่อน

ในทางปฏิบัติ ส่วนมาก เมื่อศาลจะไม่ลง โทษจำคุกจำเลย ศาลก็จะลงโทษปรับโดยศาลจะ พิจารณาว่าจำเลยมีความผิด แล้วกำหนดโทษทั้ง โทษจำคุกและโทษปรับไว้ด้วย แต่โทษจำคุกให้รอ ไว้ คงให้ลงโทษปรับจำเลยเพียงอย่างเดียว จะมี การลงโทษจำคุกที่ศาลได้กำหนดไว้ต่อเมื่อ ได้มี การไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขดังที่ศาลกำหนด หรือได้ มีการกระทำความผิดภายในเวลาที่ศาลกำหนด (มาตรา 57, 58)

คำพิพากษา คดีที่ศาลรอการลงโทษ ตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 หากจะใช้

ข้อความให้ตรงตามตัวบทกฎหมาย จะต้องใช้ข้อความตามมาตรา 56 ว่า

"พิพากษาว่า จำเลยมีความผิด ตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา.....กำหนดโทษ จำคุก.....เดือน และปรับ.....บาท โทษจำคุกให้ รอไว้มีกำหนด.....ปี คงลงโทษปรับสถานเดียว ถ้า ไม่ชำระค่าปรับให้จัดการตาม มาตรา 29, 30 ให้....."

ที่ใช้คำว่า กำหนดโทษ.....เพราะ มาตรา 56 ใช้ข้อความว่า "...หรือกำหนดโทษ แต่รอการ ลงโทษไว้ แล้วปล่อยตัวไป...." มาตรา 56 ไม่ได้ ใช้ ข้อความว่า ".....หรือ ให้ลงโทษ จำคุก แต่รอ การลงโทษไว้ แล้วปล่อยตัวไป....."

ผลของคำพิพากษาคดีที่ศาลรอการลงโทษ ก็คือศาลไม่ได้พิพากษาให้ลงโทษจำคุกจำเลย คง ลงแต่โทษปรับอย่างเดียว และในคดีดังกล่าว ศาลก็ไม่ได้ออกหมายจำคุกจำเลย ตามบทบังคับ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 74. จึงไม่ถือว่าจำเลยต้องคำพิพากษาให้ จำคุก.

การที่ศาลเขียนคำพิพากษาโดยใช้ข้อความ ว่า "...ให้จำคุก จำเลย..." ในคดีที่มีการรอการลง โทษ จึงเป็นการใช้ถ้อยคำ ไม่ตรงกับที่บัญญัติไว้ ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 และคงจะ ต้องแปลความหมายของคำว่า "ให้จำคุก" ใน กรณีนี้ว่า ศาลเพียงแต่กำหนดโทษจำคุก ที่จะลง แก่จำเลยไว้ ตามบทบัญญัติแห่งประมวล กฎหมายอาญา มาตรา 56 เท่านั้น จะตีความว่า ศาลสั่งให้ลงโทษจำคุกจำเลยแล้วหาได้ไม่ เพราะ

ไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการให้มีการรอกการลงโทษจำคุก ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56.

หมายเหตุ

กรณีที่เป็นข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ เนื่องมาจาก ศาลเขียนคำพิพากษา โดยใช้คำว่า "ให้จำคุก..." แทนคำว่า "กำหนดโทษจำคุก..." จึงทำให้มีผู้หยิบยก เอาคำว่า "ให้จำคุก..." มาตีความว่า ในคดีดังกล่าว ศาลพิพากษาให้จำคุกจำเลยแล้ว

สรุป

คดีที่จำเลย ต้องคำพิพากษาให้จำคุก หมาย ความว่า คดีนั้นจำเลยถูกศาลพิพากษาชี้ขาดตัดสินว่า เป็นผู้กระทำความผิดอาญา และศาลมีคำสั่งให้ลงโทษจำคุกจำเลย โดยจะกำหนดระยะเวลาจำคุกด้วยว่า ให้จำคุกมีกำหนดเวลาเท่าใด เป็นปี เดือน หรือ วัน และศาลจะต้องออกหมายจำคุกจำเลย เพื่อสั่งให้เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ ควบคุมตัวจำเลย ไปกักขังไว้ในเรือนจำ (ป. วิอาญา มาตรา 74) เมื่อเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ ได้รับหมายจำคุกจากศาลแล้ว

มีหน้าที่ต้องควบคุมตัวจำเลยไปจำคุก คือเอาไปขังไว้ในคุก หรือเรือนจำ

การที่ศาลรอกการลงโทษจำเลย เป็นกรณีที่ศาลพิพากษาว่าจำเลยมีความผิด และกำหนดโทษ ที่จะลงโทษจำเลยไว้ 2 ประการ คือ โทษจำคุก และโทษปรับ แต่ให้รอกการลงโทษจำคุกจำเลยไว้ ตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 คงลงโทษปรับจำเลยสถานเดียว ผลที่สุดของคำพิพากษานี้ จึงเป็นว่า จำเลยต้องคำพิพากษาให้ปรับ มิได้ต้องคำพิพากษาให้จำคุก

ดังนั้น รัฐมนตรีที่ถูกศาลพิพากษามีความผิด และได้กำหนดโทษ ทั้งโทษจำคุก และโทษปรับ แต่ให้รอกการลงโทษจำคุกไว้ก่อนคงลงโทษปรับสถานเดียว ถือว่ารัฐมนตรีต้องคำพิพากษาให้ปรับ มิได้ต้องคำพิพากษาให้จำคุก ตามนัยแห่งบทบัญญัติ มาตรา 216 (4) ความ เป็นรัฐมนตรีจึงไม่สิ้นสุดลง. □□